

Ο.Σ.Δ.Ε.Λ. ©

Ο.Σ.Δ.Ε.Λ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΩΝ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑΣ

© 2011 IFRRO

© 2012 για την Ελλάδα Ο.Σ.Δ.Ε.Λ.

Εκδότης

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΣΚΟΣ

Διεύθυνση έκδοσης

ΑΡΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μετάφραση

ΖΩΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Σχεδιασμός - Παραγωγή

Γραφικές Τέχνες ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΕ

© ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Δερβενίων 6, 106 80 Αθήνα

T: 210 3626056 F: 210 3644977

email: info@osdel.gr

www.osdel.gr

LANGUAGE TRANSLATION DISCLAIMER

While reasonable efforts are made to provide a translation, no liability, risk or responsibility is assumed by IFRRO for any errors, omissions, or ambiguities in the translations or other information provided.

In no event is IFRRO liable for any damages whatsoever arising out of the use of the translations thereof, including direct, indirect, incidental, consequential or punitive damages. It is not possible to derive any rights, of whatever nature, from the contents of the translations.

Without limiting any of the foregoing, the translation is provided without warranties of any kind, express or implied.

In all cases, the English documents shall be decisive.

We naturally welcome any suggestions for corrections to the published translated documents:

INTERNATIONAL FEDERATION OF REPRODUCTION RIGHTS ORGANISATIONS (IFRRO)

Rue Joseph II, 9-13

1000 Brussels

Belgium

Phone: +32 2 234 62 60

Fax: +32 2 234 62 69

Email: secretariat@ifrro.org

Περιεχόμενα

Πρόσβαση στη Γνώση, τον Πολιτισμό και τη Δημιουργικότητα	4
Οργανισμοί Δικαιωμάτων Έργων Λόγου και Εικόνας (RROs)	4
Τι είναι η συλλογική διαχείριση και γιατί είναι απαραίτητη;	5
Δικαιώματα και νομοθεσία	5
Σε διεθνές επίπεδο	5
Σε ευρωπαϊκό επίπεδο	6
Σε εθνικό επίπεδο	6
Διαφορετικά Μοντέλα ΟΣΔ (RROs)	6
Εθελοντική Συλλογική Αδειοδότηση	6
Εθελοντική Συλλογική Αδειοδότηση με Νομοθετική υποστήριξη	6
Άδεια Βάσει Νόμου	7
Πώς οργανώνονται οι ΟΣΔ (RROs)	7
Συμβάσεις Ανάθεσης και ρεπερτόριο	7
Έλεγχοι και ισολογισμοί	7
Μέσα διακυβέρνησης	8
Ποιοι είναι οι κάτοχοι Δικαιωμάτων και ποιοι οι δικαιούχοι;	9
Δημιουργοί Έργων Λόγου και Εικόνας και εκδότες	9
Ξένοι δημιουργοί και εκδότες	9
Τι αδειοδοτούν οι ΟΣΔ (RROs) και πώς;	10
Αδειοδοτώντας τους χρήστες	10
Αδειοδότηση ψηφιακών χρήσεων	10
Είσπραξη των αμοιβών	10
Διανομή σε δημιουργούς και εκδότες	11
Ο Ψηφιακός Κόσμος – Προκλήσεις κι Ευκαιρίες	11
Ορφανά Έργα και Έργα Εκτός Εμπορίου	12
Ειδικές Χρήσεις	13
Άτομα με πρόβλημα ανάγνωσης εντύπων	13
IFRRO - ο διεθνής σύνδεσμος	13
Αποστολή	13
Στόχοι	13
Βασικά καθήκοντα	14
Συμφωνίες συνεργασίας	14
Πηγές	14

Πρόσβαση στη Γνώση, τον Πολιτισμό και τη Δημιουργικότητα

Ο 21ος αιώνας είναι ο Αιώνας της Γνώσης.

Σε όλο τον κόσμο, οι κυβερνήσεις προσπαθούν να διαχειριστούν τη μετάβαση από τις βιομηχανικές οικονομίες σε μία παγκοσμιοποιημένη και διαδικτυωμένη κοινωνία που βασίζεται στη γνώση.

Με το γύρισμα του αιώνα, οι Ευρωπαίοι ηγέτες έθεσαν ως στόχο να μεταμορφωθεί η Ευρώπη «στην πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο». Στην έκθεσή τους το 2006 «Rising Above the Gathering Storm», οι Εθνικές Ακαδημίες των ΗΠΑ (www.national-academies.org) καταλήγουν ότι «Χωρίς υψηλής ποιότητας απασχόληση με έμφαση στη γνώση και καινοτόμες επιχειρήσεις που οδηγούν σε ανακαλύψεις και νέες τεχνολογίες, η οικονομία θα υποστεί ύφεση και το επίπεδο ζωής του λαού μας θα υποβαθμιστεί». Η γνώση είναι η πηγή της καινοτομίας και ο κλάδος των εκδόσεων και της δημιουργίας έχει να συνεισφέρει σημαντικά στη γνώση. Επιστημονικά περιοδικά, άρθρα εφημερίδων και ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις αποτελούν τα κλειδιά για

το περιεχόμενο, το υλικό δηλαδή, της οικονομίας της γνώσης. Οι κλάδοι του πολιτισμού και της γνώσης συνιστούν και οι ίδιοι ικανές πηγές πλουτισμού. Οι συγγραφείς, οι εικαστικοί, οι σχεδιαστές και οι στιχουργοί συμβάλλουν ουσιαστικά στην οικονομική ευρωστία μιας χώρας. Και τα έργα τους φέρουν προστιθέμενη αξία, καθώς βοηθούν στο να προσδιοριστεί και να ενισχυθεί η εθνική ταυτότητα.

Στον αναπτυσσόμενο κόσμο και μεταξύ των διεθνών οργανισμών γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτό ότι ο κλάδος των δημιουργών παίζει ζωτικό ρόλο στην υποστήριξη του πολιτισμού, της επιστήμης και της γνώσης, και ταυτόχρονα αποτελεί κινητήριο δύναμη οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας. Η πρόκληση έγκειται στο να ενισχυθεί η δημιουργία νέων έργων και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε αυτά. Οι Οργανισμοί Συλλογικής Διαχείρισης και ειδικότερα οι Οργανισμοί Συλλογικής Διαχείρισης Δικαιωμάτων Έργων Λόγου και Εικόνας (RROs) είναι η βασική απάντηση σε αυτή την πρόκληση.

Οργανισμοί Δικαιωμάτων Έργων, Λόγου και Εικόνας (RROs)

Οι Οργανισμοί Δικαιωμάτων Έργων Λόγου και Εικόνας (RROs) εκπροσωπούν τους δημιουργούς και τους εκδότες –οι οποίοι είναι και οι κάτοχοι δικαιωμάτων (copyright)– υπηρετώντας αυτούς, αλλά και την ευρύτερη κοινότητα, μέσα από:

- την παροχή εύκολης πρόσβασης σε προστατευόμενο υλικό (copyright material): είναι πιο εύκολο για τους χρήστες να αποκτήσουν τις απαραίτητες άδειες για δικαιώματα δημιουργών από μία πηγή –τον ΟΣΔ (RRO)– για μεγάλης κλίμακας φωτοτύπηση και πολλές ψηφιακές χρήσεις.
- τη διασφάλιση μιας υγιούς αγοράς εκτύπωσης κι εκδόσεων: οι κλάδοι των δημιουργών ενισχύονται γιατί ενθαρρύνεται και προστατεύεται η δημιουργικότητα μέσα από τη εξασφάλιση κατάλληλης αμοιβής για τους δημιουργούς.

Το στοιχείο αυτό με τη σειρά του προσφέρει κίνητρα στους εκδότες να επενδύσουν σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες.

- την προώθηση του εθνικού πολιτισμού και της πολυπολιτισμικότητας: τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας (IPR) βοηθούν μια χώρα να προστατέψει την εθνική της παράδοση, αλλά και την καινοτομία στον χώρο του πολιτισμού, της επιστήμης και της εκπαίδευσης. Συχνά, η τοπική αγορά αποτελεί τη μόνη πηγή βιοπορισμού για τους δημιουργούς της χώρας και τη μόνη απόδοση της επένδυσης για τους εκδότες.

Η διασφάλιση μιας υγιούς αγοράς αποτελεί sine qua non προϋπόθεση για την άνθηση του εθνικού πολιτισμού και τη διατήρηση της πολιτισμικής πολυμορφίας.

Τι είναι η συλλογική διαχείριση και γιατί είναι απαραίτητη;

Για πρωτογενή δικαιώματα, η κοινή πρακτική σε θέματα εκτύπωσης και έκδοσης είναι η διαχείριση από τον ίδιο τον δημιουργό ατομικά. Σε πολλές περιπτώσεις, τα εν λόγω πρωτογενή δικαιώματα των δημιουργών καλύπτονται από τις ατομικές συμβάσεις με τον εκδότη, την εφημερίδα ή το επιστημονικό περιοδικό. Ωστόσο, ειδικότερα για τη φωτοτύπηση μεγάλης κλίμακας και ορισμένες ψηφιακές χρήσεις¹, οι οποίες συνηθίζονται για παράδειγμα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, είναι σκοπιμότερο η διαχείριση των δικαιωμάτων να γίνεται συλλογικά. Οι ΟΣΔ (RROs), οι οποίοι είναι οργανισμοί συλλογικής διαχείρισης για έργα λόγου και εικόνας, αντλούν την αρμοδιότητά τους από τις Συμβάσεις Ανάθεσης που συνάπτουν μαζί τους οι δημιουργοί και οι εκδότες ή και από την εθνική νομοθεσία για να αδειοδοτήσουν τη φωτοτύπηση και ορισμένες ψηφιακές χρήσεις, παρέχοντας έτσι πρόσβαση στα επιστημονικά και πολιτισμικά έντυπα έργα σε ολόκληρο τον κόσμο.

Η δυνατότητα αυτή αποφέρει σημαντικά οφέλη τόσο στους δημιουργούς και εκδότες, όσο και στους χρήστες. Όταν αναπαράγονται πολλά έργα,

θα ήταν πολύ δύσκολο να ζητήσει κανείς άδεια από όλους τους εμπλεκόμενους δημιουργούς και εκδότες. Όπως, παραδείγματος χάρη, ισχύει για τα «παράλληλα κείμενα» (κείμενα που διδάσκονται στο πλαίσιο ενός μαθήματος – coursepacks) στα πανεπιστήμια και τα άρθρα από εφημερίδες κι επιστημονικά και άλλα περιοδικά που είναι απαραίτητα σε εταιρείες για ενημερωτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

Το βασικό έργο των ΟΣΔ (RROs) συνίσταται στο να αδειοδοτούν την αναπαραγωγή –την κοινή φωτοτύπηση, την ψηφιακή αντιγραφή και άλλες ψηφιακές χρήσεις– εκπροσωπώντας τους δημιουργούς και τους εκδότες, οι οποίοι είναι έτσι ελεύθεροι να επικεντρωθούν στις δημιουργικές κι εμπορικές τους δραστηριότητες. Στη συνέχεια οι ΟΣΔ (RROs) ελέγχουν τη χρήση των έργων που προστατεύονται με δικαιώματα αναπαραγωγής, διαπραγματεύονται με τους χρήστες την παραχώρηση των αδειών και, τέλος, συλλέγουν και διανέμουν τις αμοιβές στους δημιουργούς και τους εκδότες που εκπροσωπούν.

Δικαιώματα και νομοθεσία

Σε διεθνές επίπεδο

Στη βάση της ισχύουσας νομοθεσίας περί δικαιωμάτων βρίσκεται η Συνθήκη Προστασίας Λογοτεχνικών και Καλλιτεχνικών Έργων – *Η Συνθήκη της Βέρνης*². Η νομοθεσία θεσπίζει το αποκλειστικό δικαίωμα του δημιουργού να αδειοδοτεί ή να απαγορεύει την αναπαραγωγή των έργων του, αλλά ταυτόχρονα αναφέρει ότι το δικαίωμα αυτό υπόκειται σε περιορισμούς και εξαιρέσεις, οι οποίες:

- αφορούν μόνο σε ορισμένες «ειδικές» (μη γενικές) περιπτώσεις.
- δεν εμποδίζουν την κανονική εκμετάλλευση του έργου.

- δεν βλάπτουν αδικαιολόγητα τα νόμιμα συμφέροντα του δημιουργού.

Οι ίδιες αρχές εκφράζονται και στην από το 1996 Συνθήκη Πνευματικής Ιδιοκτησίας του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) (Copyright Treaty), η οποία επίσης προβλέπει ότι για να είναι νόμιμες οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί θα πρέπει να πληρούν και τους τρεις προαναφερθέντες όρους – τη δοκιμή τριών βημάτων της Συνθήκης της Βέρνης. Το εύρος των εξαιρέσεων και περιορισμών οριοθετείται, επίσης, από τη Συμφωνία περί των Εμπορικών Πτυχών των Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας (Συμφωνία TRIPS) και την Ευρωπαϊκή Οδηγία περί Δικαιωμάτων Δημιουργού (Copyright Directive) (βλ. συνέχεια).

¹ Οι χρήσεις αυτές αφορούν τη μετατροπή αποσπασμάτων εκδόσεων από την αναλογική στην ψηφιακή μορφή, παραδείγματος χάρη, μέσω σάρωσης.

² Τον Ιούλιο του 2009, 164 χώρες υπέγραψαν τη Συνθήκη της Βέρνης.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Στην Ευρώπη, η σχετική Οδηγία³ αναγνωρίζει τόσο το αποκλειστικό δικαίωμα των δημιουργών, όσο και τη δυνατότητα εξαιρέσεων και περιορισμών, οι οποίοι, όμως, σύμφωνα με την Οδηγία, θα πρέπει να συναρτώνται με την «εύλογη αμοιβή» των δημιουργών και εκδοτών, παραδείγματος χάριν, για αναπαραγωγή έργων λόγου και εικόνας με μέσα, όπως τα φωτοτυπικά μηχανήματα. Η Οδηγία περί Δικαιωμάτων (Copyright Directive) αφήνει τα Κράτη-Μέλη να προσδιορίσουν τη μορφή, τις αναλυτικές συμφωνίες και το ύψος αυτής της εύλογης αμοιβής.

Σε εθνικό επίπεδο

Η εθνική νομοθεσία θα πρέπει να εναρμονίζεται με τα προαναφερθέντα διεθνή και περιφερειακά

πρότυπα. Η χρήση έργων χωρίς άδεια ή αμοιβή των δημιουργών και εκδοτών, η οποία προβλέπεται από διατάξεις όπως «θεμιτή χρήση» ή «ιδιωτική χρήση», θα πρέπει να περιορίζεται σε πολύ ειδικές περιπτώσεις όπου η άδεια αναπαραγωγής δεν αντιβαίνει στην εμπορική εκμετάλλευση ή δεν θίγει τα νόμιμα δικαιώματα του δημιουργού ή του εκδότη και δεν θα πρέπει να έχει γενική εφαρμογή. Ο κανονικός τρόπος για να αποκτήσει κανείς πρόσβαση σε ένα έργο είναι καταβάλλοντας αμοιβή, είτε μέσω συνδρομής είτε μέσω αδειοδότησης. Η νομοθεσία θα πρέπει να παρέχει μία στερεή και ευκρινή βάση για την ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος που ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα. Ένα τέτοιο νομοθετικό περιβάλλον θα πρέπει, επίσης, να παρέχει μία ικανή βάση για το έργο των ΟΣΔ (RROs), ώστε να διευκολύνεται η γρήγορη και νόμιμη πρόσβαση στην πληροφορία.

Διαφορετικά Μοντέλα ΟΣΔ (RROs)

Η ύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών και διαφορετικών νομικών συστημάτων συνεπάγεται ότι υπάρχουν πολλά διαφορετικά μοντέλα για το έργο των ΟΣΔ, από τα οποία μπορεί κανείς να επιλέξει. Σε πολλές περιπτώσεις, σε μία χώρα μπορεί να ισχύουν περισσότερα από ένα μοντέλα. Αλλά, όποια κι αν είναι η επιλογή, θα πρέπει να στηρίζεται στις ακόλουθες αρχές, δηλαδή:

- Θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η αναπαραγωγή διενεργείται με τρόπο που να είναι αποδεκτός από τους δημιουργούς και τους εκδότες και ότι προστατεύονται τα πρωτογενή δικαιώματα,
- Θα πρέπει να εγγυάται την εύλογη αμοιβή για τους δημιουργούς και τους εκδότες,
- Θα πρέπει να διευκολύνει τη συμμόρφωση των χρηστών.

Εθελοντική Συλλογική Αδειοδότηση

Το δικαίωμα αναπαραγωγής είναι αποκλειστικό – κανένας, εκτός από τους δημιουργούς και τους εκδότες δεν μπορεί να αποφασίζει για αυτούς. Αντίστοιχα, δημιουργοί κι εκδότες μπορούν να αποφασίσουν εθελοντικά να καθιερώσουν ένα πρόγραμμα συλλογικής αδειοδότησης, βάσει του οποίου αναθέτουν στους ΟΣΔ (RROs) να διαχειριστούν ορισμένα δικαιώματά τους για λογαριασμό τους, τόσο

σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, μέσα από τις Συμφωνίες Αμοιβαιότητας που υπογράφονται με ΟΣΔ (RROs) άλλων χωρών. Το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελεί τη βάση του έργου των ΟΣΔ (RROs) σε 30 χώρες περίπου σε όλο τον κόσμο.

Ορισμένοι από τους ΟΣΔ (RROs) που χρησιμοποιούν αυτό το μοντέλο μπορεί να αναγνωρίζονται από τη νομοθεσία ως ο αρμόδιος φορέας για την άσκηση της συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων στη χώρα τους ή μπορεί να υπάρχουν δημόσιοι φορείς που θεσπίστηκαν για να εξετάζουν προσφυγές για επίλυση διαφορών μεταξύ χρηστών και φορέων αδειοδότησης. Η αδειοδότηση μπορεί, επίσης, να προβλέπεται από την υποχρέωση λήψης μιας άδειας, η οποία μπορεί να χορηγηθεί απευθείας από τον εκδότη ή τον δημιουργό ή ακόμα μέσω του ΟΣΔ (RRO). Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, στο Χόνγκ Κόνγκ, στην Ιρλανδία, την Τζαμάικα και τον Μαυρίκιο.

Εθελοντική Συλλογική Αδειοδότηση με Νομοθετική υποστήριξη

Σε ορισμένες χώρες, η εθελοντική συμφωνία αδειοδότησης επεκτείνεται, βάσει νόμου, για να συμπεριλάβει τα έργα των μη-συμβαλλομένων δημιουργών και εκδοτών (της ίδιας κατηγορίας

³ Η Οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 2001/29/EC, της 22ας Μαΐου 2001 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας («Copyright Directive»).

έργων), με τους ίδιους όρους που έχουν θεσπιστεί στις εθελοντικές συμβάσεις. Αυτό επιτυγχάνεται με την «Εκτεταμένη Συλλογική Άδεια», την «Υποχρεωτική Συλλογική Άδεια» ή το «Νομικό Τεκμήριο».

Η **Εκτεταμένη Συλλογική Άδεια**, που χρησιμοποιείται πολύ στις Σκανδιναβικές χώρες, επεκτείνει την ισχύ μιας εθελοντικής συλλογικής αδειοδότησης –βάσει των Συμβάσεων Ανάθεσης που έχουν οι ΟΣΔ από τους δημιουργούς και τους εκδότες–, ώστε να καλύπτει και τους μη συμβληθέντες, οι οποίοι στη συνέχεια μπορούν επίσης να επωφεληθούν από τη διανομή των συλλεχθεισών αμοιβών. Όπως σε όλες τις μορφές εθελοντικής συλλογικής αδειοδότησης, οι δημιουργοί και εκδότες, είτε εκπροσωπούνται είτε όχι, διατηρούν τη δυνατότητα να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν την αναπαραγωγή των έργων τους. Το πλεονέκτημα για τους χρήστες είναι ότι μπορούν νόμιμα να χρησιμοποιούν όποιο υλικό καλύπτεται από την άδεια, χωρίς το φόβο ότι θα στραφούν εναντίων τους τρίτα πρόσωπα ατομικά ή ότι θα αντιμετωπίσουν ποινικές κατηγορίες.

Το σύστημα **Υποχρεωτικής Συλλογικής Άδειας** χρησιμοποιείται στη Γαλλία και υποχρεώνει τους δημιουργούς και τους εκδότες να ασκήσουν ορισμένα δικαιώματα μέσω ενός οργανισμού συλλογικής διαχείρισης. Αυτό συνεπάγεται ότι μόνο ένας ΟΣΔ (RRO) μπορεί να παραχωρήσει άδεια και όχι μεμονωμένα οι συγγραφείς ή οι εκδότες, καθώς και ότι οι αμοιβές διεκδικούνται και εισπράττονται από τον ΟΣΔ (RRO), και όχι από μεμονωμένους δικαιούχους. Οι χρήστες επωφελούνται γιατί δημιουργοί και εκδότες δεν μπορούν να εγείρουν μεμονωμένα οποιαδήποτε απαίτηση εναντίον τους.

Πώς οργανώνονται οι ΟΣΔ (RROs)

Συμβάσεις Ανάθεσης και ρεπερτόριο

Οι ΟΣΔ (RROs) αντιπροσωπεύουν τους δημιουργούς και τους εκδότες για την αδειοδότηση ορισμένων δευτερογενών δικαιωμάτων χρήσης των έργων τους. Η βάση για τη συλλογική διαχείριση είναι η σύναψη Συμβάσεων Ανάθεσης με τους δημιουργούς και τους εκδότες. Από αυτές συγκροτείται το ρεπερτόριο των ΟΣΔ (RROs).

Οι δημιουργοί και οι εκδότες αναθέτουν στον ΟΣΔ (RRO) να διαχειριστεί τα δικαιώματά τους είτε ατομικά, είτε μέσω ενώσεων δημιουργών και εκδοτών ή και τα δύο. Για να μπορεί να παρέχεται

Στη Ζιμπάμπουε, υπάρχει το αποκαλούμενο «**Νομικό Τεκμήριο**» στην Πράξη περί Δικαιωμάτων (Copyright), σύμφωνα με το οποίο εάν ένας Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης (ΟΣΔ) είναι αναγνωρισμένος για μία συγκεκριμένη κατηγορία έργων, αποτελεί *prima facie* απόδειξη ότι εκπροσωπεί τους δημιουργούς και τους εκδότες οποιουδήποτε έργου σε αυτή την κατηγορία.

Άδεια Βάσει Νόμου

Σε ορισμένες χώρες η άδεια για αναπαραγωγή παρέχεται από τον νόμο. Στην περίπτωση της Άδειας Βάσει Νόμου, η αναπαραγωγή επιτρέπεται ως εξαίρεση στο αποκλειστικό δικαίωμα που προβλέπει ο νόμος, με την αντίστοιχη υποχρέωση του χρήστη να καταβάλλει αμοιβή στους δημιουργούς και τους εκδότες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η Άδεια Βάσει Νόμου περιορίζεται σε συγκεκριμένες πτυχές της αναπαραγωγής, όπως η αναπαραγωγή από εκπαιδευτικούς ή κυβερνητικούς φορείς, αφήνοντας τις υπόλοιπες περιπτώσεις αναπαραγωγής ελεύθερες για εθελοντική αδειοδότηση.

Μία ειδική μορφή της Άδειας Βάσει Νόμου είναι η περίπτωση όπου η αμοιβή για την αναπαραγωγή παρέχεται μέσω τελών σε εξοπλισμό αναπαραγωγής και άλλα μέσα, όπως ορίζει ο νόμος. Η λύση αυτή αφορά στην επιβολή ενός τέλους στην αξία του εξοπλισμού και των μέσων αναπαραγωγής. Μπορεί, επίσης, να περιλαμβάνει ένα τέλος χρήση, το οποίο καταβάλλουν οι μεγάλοι χρήστες, όπως σχολεία, πανεπιστήμια, βιβλιοθήκες, δημόσιοι φορείς, ερευνητικά ιδρύματα και φωτοτυπικά καταστήματα.

στους χρήστες μία ολοκληρωμένη υπηρεσία πρόσβασης, είναι σημαντικό οι ΟΣΔ (RROs) να επιδιώκουν ενεργά τη σύναψη Συμβάσεων Ανάθεσης με δημιουργούς και συγγραφείς στο πεδίο της αρμοδιότητάς τους. Στην περίπτωση της Άδειας Βάσει Νόμου, η εξουσιοδότηση των ΟΣΔ (RROs) να εκπροσωπούν τους δημιουργούς επεκτείνεται και πέραν των μελών τους.

Έλεγχοι και ισολογισμοί

Ένας ΟΣΔ (RRO) λειτουργεί ως εντολοδόχος ή εκπρόσωπος των δημιουργών και των εκδοτών.

©

©

©

©

©

©

7

Ο εσωτερικός έλεγχος επαφίεται στα μέλη/φορείς που τον απαρτίζουν: οι δημιουργοί, οι εκδότες και οι εκπρόσωποί τους συνήθως αντιπροσωπεύονται στα Διοικητικά Συμβούλια και τις Γενικές Συνελεύσεις. Για τον εξωτερικό έλεγχο ισχύουν διαφορετικοί μηχανισμοί στις διάφορες χώρες και ενδεχομένως να προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία περί δικαιωμάτων. Συχνά, ο ΟΣΔ (RRO) πρέπει να έχει την εξουσιοδότηση ή την έγκριση της αρμόδιας αρχής και μπορεί να υπάρχουν επίσημα Δικαστήρια Πνευματικής Ιδιοκτησίας (Copyright Tribunals), τα οποία να εκδίδουν διαιτητικές αποφάσεις επί των διαφορών μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Μια τέτοια περίπτωση θα μπορούσε, παραδείγματος χάριν, να ισχύει όταν ο ΟΣΔ (RRO) λειτουργεί με το μοντέλο της Άδειας Βάσει Νόμου ή όταν το ρεπερτόριο/δραστηριότητα επεκτείνεται βάσει νόμου. Σαφέστατα, σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι προς όφελος της κοινωνίας και των μη-συμβληθέντων δημιουργών και εκδοτών να διασφαλίζεται από μία Αρχή ότι ο ΟΣΔ που διαχειρίζεται τα δικαιώματα των δημιουργών και των εκδοτών αποτελεί αντιπροσωπευτικό όργανο, το οποίο λειτουργεί βάσει αποδεκτών προτύπων, κ.λπ.

Μέσα διακυβέρνησης

Η Διεθνής Ομοσπονδία Οργανισμών Συλλογικής Διαχείρισης (IFRRO) ανέπτυξε δύο διαδικασίες για να βοηθήσει τα μέλη της να επιτύχουν και να διατηρήσουν υψηλά πρότυπα διακυβέρνησης.

Κώδικας Δεοντολογίας (IFRRO): Όλοι οι ΟΣΔ που είναι μέλη της Διεθνούς Ομοσπονδίας ΟΣΔ (IFRRO) πρέπει να συμμορφώνονται με τον Κώδικα

Δεοντολογίας της, ο οποίος θέτει τα πρότυπα υπηρεσιών που τόσο οι δημιουργοί και οι εκδότες, όσο και οι χρήστες πρέπει να απολαμβάνουν, όταν συναλλάσσονται με τους ΟΣΔ (RROs). Ο στόχος είναι να εδραιωθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης και να ενισχυθούν οι βέλτιστες πρακτικές στις λειτουργίες των ΟΣΔ (RROs), και ταυτόχρονα να ενθαρρύνονται οι ΟΣΔ (RROs) να αναπτύξουν δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες για τον χειρισμό παραπόνων και την επίλυση διαφορών.

Σχέση μεταξύ Οργανισμών Συλλογικής Διαχείρισης:

Ένας ξεχωριστός κανονισμός, που αφορά συγκεκριμένα στη σχέση μεταξύ των ίδιων των ΟΣΔ (RROs) και λειτουργεί συμπληρωματικά στον Κώδικα Δεοντολογίας, εγκρίθηκε από το ΔΣ της το 2010. Αν και η υιοθέτηση αυτού του κανονισμού είναι εθελοντική, ενσωματώνει ωστόσο τις αρχές και τις αξίες τις οποίες η IFRRO πιστεύει ότι όλοι οι ΟΣΔ (RROs) θα πρέπει να προσπαθούν να επιτύχουν και να προάγουν. Ο εν λόγω κανονισμός δεν θα πρέπει να εκληφθεί ως μία σειρά κανόνων για τους ΟΣΔ (RROs), αλλά αντίθετα ως βασικές οδηγίες και στοιχεία ενθάρρυνσης ή/και ως ένα πλαίσιο κριτηρίων βάσει των οποίων θα αξιολογηθούν οι επιδόσεις τους στα βασικά καθήκοντα που καλείται να επιτελέσει ένας Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων Λόγου και Εικόνας. Τα πλήρη κείμενα του Κώδικα Δεοντολογίας της IFRRO (IFRRO Code of Conduct), συμπεριλαμβανομένων των Αξιών (IFRRO Values), καθώς και τον Κανονισμό που διέπει τη σχέση μεταξύ των ΟΣΔ (RROs) μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να βρουν στο πεδίο «About IFRRO» στο site: www.ifrro.org.

Ποιοι είναι οι κάτοχοι Δικαιωμάτων και ποιοι οι δικαιούχοι;

Δημιουργοί Έργων Λόγου και Εικόνας και εκδότες

Τα δικαιώματα αναπαραγωγής για κείμενα και οπτικό υλικό ανήκουν σε πολλούς διαφορετικούς κατόχους δικαιωμάτων και δικαιούχους.

Οι δημιουργοί μπορεί να είναι συγγραφείς έργων μυθοπλασίας ή όχι, θεατρικοί συγγραφείς, δημοσιογράφοι, μεταφραστές, εικαστικοί καλλιτέχνες, φωτογράφοι, συνθέτες και σικουρικοί. Οι εκδότες μπορεί να εκδίδουν βιβλία, επιθεωρήσεις, περιοδικές εκδόσεις, εφημερίδες και παρτιτούρες.

Ξένοι δημιουργοί και εκδότες

Είναι σημαντικό, οι χρήστες να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο εύρος περιεχομένου επιτρέπει ο νόμος. Γενικά, σε έναν ΟΣΔ (RRO) ανατίθεται να εκπροσωπεί και να αδειοδοτεί τη χρήση των έργων ξένων δημιουργών και εκδοτών μέσω Συμφωνιών Αμοιβαιότητας με άλλους ΟΣΔ (RROs). Η IFRRO έχει υιοθετήσει γενικά κριτήρια τα οποία πρέπει οι ΟΣΔ να πληρούν πριν προχωρήσουν σε διαπραγματεύσεις με άλλους ΟΣΔ (RROs)⁴. Έχει επίσης αναπτύξει μία σειρά Κανόνων και Εργαλείων (Headings and Toolkits)⁵ και δύο μοντέλα Συμφωνιών Αμοιβαιότητας για να βοηθήσει έναν ΟΣΔ (RRO) στις διαπραγματεύσεις⁶ με ξένους ΟΣΔ (RROs). Η Συμφωνία Τύπου Α επιτρέπει ανταλλαγή ρεπερτορίου και ταυτόχρονα μεταφορά των δικαιωμάτων που εισπράχθηκαν από ξένα έργα στον κατάλληλο ΟΣΔ (RRO). Ο Τύπος Β περιλαμβάνει επίσης ανταλλαγή ρεπερτορίου, αλλά με τη συμφωνία ότι τα δικαιώματα που εισπράττονται παραμένουν στη χώρα όπου γίνεται η είσπραξη. Στην περίπτωση των νέων ΟΣΔ (RROs) στις αναπτυσσόμενες χώρες, η IFRRO έχει αναγνωρίσει την ανάγκη υποστήριξης των δραστηριοτήτων τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η Γενική Συνέλευση πρότεινε να εντοπιστούν οργανισμοί επιλέξιμοι για πιλοτικά προγράμματα στα οποία θα εξετάζεται το κατά πόσο και με ποιον τρόπο οι ΟΣΔ (RROs), σε χώρες που είναι υποψήφιες για ειδική μεταχείριση από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (WTO) για την εφαρμογή των συμφωνιών TRIPS, θα μπορούσαν να έχουν προνομιακή πρόσβαση σε ξένο ρεπερτόριο όταν συνάπτουν συμφωνίες με άλλους ΟΣΔ (RROs).

⁴ http://www.ifrro.org/sites/default/files/2Criteria_BilateralNegotiations_doc.pdf

⁵ <http://www.ifrro.org/node/1119>

⁶ <http://www.ifrro.org/node/1116/> and <http://www.ifrro.org/node/1118>.

Τι αδειοδοτούν οι ΟΣΔ (RROs) και πώς;

Αδειοδοτώντας τους χρήστες

Εξαιρετικά μεγάλος αριθμός φωτοτυπιών και ψηφιακών αντιγράφων παράγεται κάθε χρόνο σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, κυβερνητικούς και άλλους δημόσιους φορείς, σε εταιρείες διαφόρων μορφών, αλλά και ενώσεις καθώς και από φυσικά πρόσωπα. Η δραστηριότητα αυτή απαιτεί αδειοδότηση.

Μία άδεια ενός ΟΣΔ (RRO) συνήθως εξουσιοδοτεί την αντιγραφή ενός μικρού μέρους μιας έκδοσης, σε περιορισμένο αριθμό αντιγράφων, για εσωτερική χρήση στους παραπάνω φορείς. Η αντιγραφή στο πεδίο της εκπαίδευσης κανονικά ορίζεται ως συμπλήρωμα στην παροχή του συνήθους εκπαιδευτικού υλικού και όχι για να αντικατασταθεί ή να υποκατασταθεί η απόκτηση συγγραμμάτων και άλλου εκπαιδευτικού υλικού. Στη διοίκηση και τις επιχειρήσεις, η αδειοδοτημένη αναπαραγωγή αφορά, παραδείγματος χάρη, την εσωτερική χρήση για τους σκοπούς της έρευνας και της πληροφόρησης.

Οι άδειες μπορεί να καλύπτουν ολόκληρο το ρεπερτόριο ή να δίνουν στον χρήστη τη δυνατότητα να αναπαράγει συγκεκριμένα έργα. Η δεύτερη μορφή συχνά χρησιμοποιείται για την αδειοδότηση εκπαιδευτικών «παράλληλων κειμένων» (course packs). Οι όροι της σύμβασης αδειοδότησης προβλέπουν την έκταση της επιτρεπόμενης αναπαραγωγής και η έκταση αυτή μπορεί να διαφέρει από χώρα σε χώρα. Οι συνήθεις μέθοδοι τιμολόγησης είναι τιμή ανά σελίδα και τιμή ανά σπουδαστή/υπάλληλο.

Είναι σημαντικό τόσο για τους δημιουργούς και για τους εκδότες, όσο και τους χρήστες να μπορούν να παρακολουθούν το υλικό που αναπαράγεται, ώστε να υπάρχει μία ισχυρή βάση για την αδειοδότηση και οι δημιουργοί και οι εκδότες να μπορούν να αποζημιωθούν. Κατά γενικό κανόνα, η αδειοδότηση απαιτεί την παρακολούθηση των δεδομένων χρήσης, είτε μέσω αναφορών/εκθέσεων, πλήρων ή μερικών, είτε μέσω στατιστικών ερευνών που εντοπίζουν τις συνήθειες των χρηστών σε θέματα αναπαραγωγής.

Αδειοδότηση ψηφιακών χρήσεων

Οι περισσότεροι ΟΣΔ (RROs) αδειοδοτούν ψηφιακές χρήσεις, οι οποίες ορισμένες φορές στηρίζονται σε υπάρχουσες Συμβάσεις Ανάθεσης,

αν και πλέον χρησιμοποιούνται περισσότερο νέα μοντέλα Συμβάσεων Ανάθεσης και αδειοδότησης. Επιπροσθέτως, στις χώρες όπου οι δημιουργοί και οι εκδότες εισπράττουν τέλος εύλογης αμοιβής για την αναπαραγωγή των έργων τους, εξετάζεται το θέμα του κατά πόσο θα έπρεπε να συμπεριληφθούν οι Η/Υ και άλλος ψηφιακός εξοπλισμός στις συσκευές για τις οποίες πρέπει να καταβάλλονται εισφορές. Παραδείγματος χάρη, στη Γερμανία, το 2010, καθιερώθηκε εύλογη αμοιβή για τους Η/Υ.

Οι έρευνες στις υπάρχουσες Συμβάσεις Ανάθεσης και αδειοδοτήσεις για ψηφιακές χρήσεις δείχνουν ότι οι ΟΣΔ (RROs), γενικά, έχουν Συμβάσεις που καλύπτουν την εκτύπωση σε χαρτί, την ανάρτηση (posting) σε εσωτερικά δίκτυα (intranet), την εισαγωγή σε λογισμικό παρουσιάσεων (powerpoint) και την προβολή σε ψηφιακούς πίνακες έργων από διάφορες ψηφιακές πηγές – σαρωμένα, ψηφιακής προέλευσης (born-digital) και τηλεφορτωμένα (downloads) από το Διαδίκτυο ή παρόμοιες πηγές. Η χρήση σε Εικονικά Περιβάλλοντα Εκπαίδευσης (VLE) έχει επίσης συμπεριληφθεί σε Συμβάσεις Ανάθεσης και συμφωνίες αδειοδότησης, ειδικά για σαρωμένο ή πρωτότυπο υλικό ψηφιακής προέλευσης, για την αδειοδότηση της εκπαίδευσης. Ορισμένες συμφωνίες περιλαμβάνουν ακόμα Ορφανά Έργα, Έργα Εκτός Εμπορίου και πρόσβαση για άτομα με δυσκολίες ανάγνωσης.

Η IFRRO έχει αναπτύξει αρχές για τη λειτουργία Συμβάσεων Ανταλλαγής Ψηφιακού Ρεπερτορίου (REM) για να βοηθήσει τους ΟΣΔ (RROs) να επιδιώξουν Συμβάσεις Ανάθεσης για ψηφιακά έργα από δημιουργούς και εκδότες, οι οποίες θα επιτρέψουν στους ΟΣΔ τη διασυννοριακή ανταλλαγή ρεπερτορίου. Επίσης, η IFRRO έχει θεσπίσει ένα Φόρουμ Επιχειρησιακών Μοντέλων για να προάγει την επικοινωνία σε σχετικά θέματα, συμπεριλαμβανομένης της αδειοδότησης των ψηφιακών χρήσεων, καθώς και της ανάπτυξης και της χρήσης τεχνικών προτύπων και μέσων εντοπισμού (identifiers), μεταξύ των ΟΣΔ (RROs) και άλλων μελών.

Είσπραξη των αμοιβών

Το ποσό των αμοιβών που πρέπει να συλλεχθεί εξαρτάται από τους όρους της άδειας. Συχνά υπολογίζεται με βάση την τιμή ανά σελίδα

σε συνδυασμό με τον όγκο των αντιγράφων. Ο όγκος αυτός μπορεί να οριστεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, από την ακριβή καταμέτρηση των αντιγράφων, έως και τη δειγματοληπτική έρευνα για την εξαγωγή στατιστικών εκτιμήσεων.

Αυτή η μέθοδος υπολογισμού της αμοιβής μπορεί επίσης να αντικατασταθεί από τη χρέωση ανά σπουδαστή ή εργαζόμενο .

Επιπροσθέτως, ο νόμος μπορεί να επιτρέπει την επιβολή τελών σε εξοπλισμό που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για αναπαραγωγή ή σε παρόχους εγκαταστάσεων όπου πραγματοποιείται αναπαραγωγή προστατευόμενου υλικού, όπως φωτοτυπικά καταστήματα, εκπαιδευτικά ιδρύματα, βιβλιοθήκες και επιχειρήσεις όπου διατίθενται φωτοτυπικά μηχανήματα για χρήση από το προσωπικό.

Πολλές χώρες υιοθετούν και τους δύο τρόπους επιβολής τελών (επί εξοπλισμού και χειριστών) για την ανταμοιβή των δημιουργών και των εκδοτών. Γενικότερα, ο νόμος προβλέπει ότι οι ΟΣΔ (RROs) είναι αποκλειστικά αρμόδιοι για τη διαχείριση των τελών.

Διανομή σε δημιουργούς και εκδότες

Ιδανικά, τα χρήματα που συλλέγονται θα έπρεπε να διανέμονται σε δημιουργούς και εκδότες σύμφωνα με την πραγματική χρήση των έργων τους. Στην πράξη, όμως, αυτό είναι ανέφικτο – ειδικότερα εάν η αναπαραγωγή γίνεται από ιδιώτες.

Η μέθοδος διανομής πρέπει να αποφασίζεται από τους δημιουργούς και τους εκδότες, και γενικά βασίζεται σε δύο μοντέλα: το ένα αποδίδει δικαιώματα ανά τίτλο, ενώ το άλλο δεν αποδίδει ανά τίτλο (βλ. παρακάτω).

Η διανομή ανά τίτλο έχει ως στόχο να αποζημιώσει, στο βαθμό του εφικτού, τους συγκεκριμένους δημιουργούς και εκδότες. Πληροφορίες για το ποιος δημιουργός και εκδότης έχει αντιγραφεί μπορούν να αποκτηθούν με τους εξής τρόπους: είτε μέσω πλήρους αναφοράς, όπου εμφανίζεται επακριβώς τι αντιγράφει ο χρήστης (ακριβές, αλλά επαχθές), είτε μερικής αναφοράς (ενδεικτική εικόνα) ή ακόμα και μέσω ερευνών που χρησιμοποιούν δειγματοληπτικές μεθόδους.

Μια άλλη μέθοδος αποζημίωσης των μεμονωμένων δημιουργών και εκδοτών είναι η «αντικειμενική διαθεσιμότητα», η οποία λειτουργεί με βάση την παραδοχή ότι οποιοδήποτε έργο βρίσκεται αυτή τη στιγμή στην αγορά μπορεί να (και πιθανότατα θα) αναπαραχθεί. Τα ποσά που συλλέγονται διανέμονται σύμφωνα με τη βάση δεδομένων, που έχει στη διάθεσή του ο ΟΣΔ (RRO).

Στο μοντέλο που δεν αποδίδει δικαιώματα ανά τίτλο, η διανομή γίνεται σύμφωνα με γενικά δεδομένα αναπαραγωγής των διαφόρων ειδών, όπως μυθιστοριογραφία, επιστημονικά έργα, ακαδημαϊκά έργα, κ.λπ. Σε αυτό το μοντέλο διανομής, η αμοιβή σε δημιουργούς και εκδότες διοχετεύεται με έμμεσο τρόπο. Ο ΟΣΔ (RRO) διανέμει τις αμοιβές στις ενώσεις-μέλη του, που εκπροσωπούν δημιουργούς και εκδότες. Στη συνέχεια, επαφίεται στις ενώσεις των δημιουργών και των εκδοτών να αποφασίσουν με ποια κριτήρια θα γίνει η διανομή.

Η αναλογία μεταξύ δημιουργών και εκδοτών ορίζεται με διαφορετικούς τρόπους στις διαφορετικές χώρες και είτε βασίζεται σε συμφωνία μεταξύ των μερών, σε συμβάσεις, σε καταστατικά, είτε στη νομοθεσία.

Ο Ψηφιακός Κόσμος – Προκλήσεις κι Ευκαιρίες

Η πρόσβαση στον θησαυρό της παγκόσμιας γνώσης θα παρέχεται όλο και περισσότερο με ψηφιακά μέσα. Ο ψηφιακός κόσμος προσφέρει στους δημιουργούς πρωτόγνωρες ευκαιρίες για τη διάδοση των έργων τους και στους χρήστες έναν εύκολο και εύχρηστο τρόπο να βρουν τις πληροφορίες που χρειάζονται. Δεν υπάρχει εγγενής σύγκρουση συμφερόντων σε αυτή την περίπτωση. Τόσο οι δημιουργοί και οι εκδότες, όσο και οι χρήστες έχουν πολλά να επωφεληθούν από τη συνεργασία τους για την εξεύρεση πρακτικών λύσεων που θα διασφαλίσουν

ότι η γνώση είναι εκεί για όσους τη χρειάζονται, και ότι οι δημιουργοί και οι εκδότες μπορούν να συνεχίσουν να παράγουν έργα για το μέλλον.

Το Διαδίκτυο έφερε επανάσταση στον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι προμηθεύονται περιεχόμενο και στην άποψή τους για τα δικαιώματα. Η παροχή πρόσβασης σε ψηφιακό υλικό με σεβασμό στα δικαιώματα θέτει προκλήσεις σε δημιουργούς, εκδότες και νομοθέτες.

Η Συλλογική Διαχείριση και το έργο των

Οργανισμών Συλλογικής Διαχείρισης θα συνεχίσει να διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στο να διασφαλιστεί η κατάλληλη διαχείριση αυτών των συμπληρωματικών, κατ' ουσίαν, συμφερόντων. Η Ευρώπη, παραδείγματος χάριν, δραστηριοποιείται ενεργά για τη δημιουργία μιας ψηφιακής Βιβλιοθήκης –Europeana–, η οποία ήδη το 2011 προσφέρει σύνδεση σε 14 εκατομμύρια ψηφιακά αντικείμενα, που περιλαμβάνουν εικόνες, κείμενα, οπτικό και ακουστικό υλικό. Η IFRRO συνεργάστηκε με βιβλιοθήκες, δημιουργούς κι εκδότες, τους Οργανισμούς αυτών, καθώς και με ειδικούς ανάπτυξης τεχνολογικών κι επιχειρηματικών έργων για τη δημιουργία ενός ηλεκτρονικού συστήματος που διευκολύνει τον εντοπισμό των δικαιωμάτων, της μορφής αυτών στο έργο, καθώς και τους δημιουργούς και τους εκδότες του έργου. Ταυτόχρονα, το εν λόγω σύστημα προσδιορίζει την πρόσβαση σε Ορφανά και Εκτός Εμπορίου έργα μέσω του προγράμματος ARROW⁷ που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όλοι οι εμπλεκόμενοι συνεργάζονται για την ανάπτυξη του συστήματος στο πλαίσιο του συγχρηματοδοτούμενου με την ΕΕ προγράμματος ARROW plus, το οποίο θα διερευνήσει και τη δυνατότητα χρησιμοποίησης του συστήματος για το οπτικό υλικό.

Ορφανά Έργα και Έργα Εκτός Εμπορίου

Ως Ορφανό Έργο (Orphan Work) νοείται το έργο του οποίου οι δημιουργοί ή/και οι εκδότες δεν μπορούν αναγνωριστούν ή, κι αν ακόμα αναγνωριστούν, δεν μπορούν να εντοπιστούν. Αντίστοιχα, ένα Έργο Εκτός Εμπορίου (OCW),

επίσης γνωστό και ως Εξαντλημένο Έργο (Out of Print), είναι το έργο του οποίου ο δημιουργός ή ο εκδότης αποφάσισε ότι δεν το διαθέτει πλέον εμπορικά, ανεξαρτήτως εάν υπάρχουν αντίγραφα του έργου στις βιβλιοθήκες ή στο κοινό.⁸ Η ύπαρξη μιας ξεκάθαρης μορφής αδειοδότησης δικαιωμάτων για έργα που εμπίπτουν σε αυτές τις κατηγορίες γίνεται όλο και πιο αναγκαία.

Επειδή δεν είναι δυνατόν να εντοπιστούν οι δημιουργοί ή και οι εκδότες ενός Ορφανού Έργου, είναι εξίσου αδύνατο να συνάψουν Σύμβαση Ανάθεσης. Σε ό,τι αφορά στα δικαιώματα,

η διαχείρισή τους μπορεί να γίνει μόνο σε συλλογική βάση. Και πλέον αρμόδιος για αυτή τη διαχείριση θα ήταν ένας φορέας που ελέγχεται από την ίδια κατηγορία δημιουργών και εκδοτών έργων με αυτή που οι χρήστες θέλουν να χρησιμοποιήσουν, όπως ένας ΟΣΔ (RRO). Οι ΟΣΔ (RROs) είναι κατάλληλοι να διαχειριστούν Ορφανά Έργα και εμπλέκονται όλο και περισσότερο σε αυτή τη δραστηριότητα, όταν η νομοθεσία επιτρέπει τη διαχείριση των δικαιωμάτων των εν λόγω έργων.

Υπάρχουν ήδη ΟΣΔ (RROs), οι οποίοι βοηθούν τους δημιουργούς και τους εκδότες στη διαχείριση των δικαιωμάτων έργων Εκτός Εμπορίου. Το Συμβούλιο της IFRRO υιοθέτησε μία δήλωση, στην οποία προτείνει οι βιβλιοθήκες και οι άλλοι φορείς που προγραμματίζουν να ψηφιοποιήσουν και να διαθέσουν προστατευόμενα έργα, να προχωρήσουν στο σχεδιασμό αυτού του προγράμματος με τη μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια και σε ανοιχτό διάλογο με τους δημιουργούς, τους εκδότες και τους οργανισμούς αυτών, συμπεριλαμβανομένων των ΟΣΔ (RROs). Μια τέτοια προσέγγιση θα δώσει στους δημιουργούς και τους εκδότες την ευρύτερη δυνατή πληροφόρηση για το πρόγραμμα και τον σκοπό του ήδη από το στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού και θα συμβάλει στην αποφυγή ανώφελης επικάλυψης των προσπάθειών. Επίσης, θα βοηθήσει ουσιαστικά στο να διασφαλιστεί ότι τα προγράμματα, που περιλαμβάνουν τη διάθεση έργων Εκτός Εμπορίου, σέβονται το ηθικό δικαίωμα και την επιθυμία του δημιουργού ή/και του εκδότη να εκμεταλλευτεί το έργο εμπορικά κάποια στιγμή.

Οι άδειες για να συμπεριληφθούν τα Έργα Εκτός Εμπορίου σε προγράμματα ψηφιοποίησης μπορεί να χορηγηθούν συλλογικά μέσω ενός ΟΣΔ (RRO), ενώ οι δημιουργοί και οι εκδότες διατηρούν πάντα το δικαίωμα να αφαιρέσουν όλα ή ορισμένα έργα από την άδεια. Σε συνεργασία με τους ΟΣΔ (RROs), μπορούν να αποφασίσουν τις ομάδες ή τις κατηγορίες των Έργων Εκτός Εμπορίου που θα συμπεριληφθούν στην άδεια και το κατά πόσο θα πρέπει να διεξαχθεί ενδελεχής έρευνα για έργα, ή/και δημιουργούς, ή/και εκδότες.

⁷ <http://www.arrow-net.eu/>

⁸ Ορισμοί όπως αυτοί δίδονται στην τελική Έκθεση της 3.06.2008 της Ομάδας Εμπειρογνομώνων Υψηλού Επιπέδου (HLEG) - Υποομάδα Δικαιωμάτων Δημιουργού για τις Ευρωπαϊκές Ψηφιακές Βιβλιοθήκες που θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τους σκοπούς της πρωτοβουλίας i2010 Ψηφιακές Βιβλιοθήκες, όπως υιοθετήθηκε από την Ομάδα Εμπειρογνομώνων Υψηλού Επιπέδου (HLEG) στις 4 Ιουνίου 2008.

Σε έναν διακανονισμό αδειοδότησης ρεπερτορίου, ο ΟΣΔ (RRO) θα συγκεντρώσει Συμβάσεις Ανάθεσης από δημιουργούς και εκδότες. Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει στον ΟΣΔ (RRO) να εκδώσει μία γενική άδεια με καθορισμένους όρους. Για την παραχώρηση της άδειας, ο ΟΣΔ (RRO) μπορεί να στηριχτεί αρχικά στα μοντέλα συμφωνιών αδειοδότησης

για (i) ασφαλή και (ii) ανοιχτά δίκτυα, όπως προβλέπει η συμφωνία μεταξύ IFRRO, εκπροσώπων των βιβλιοθηκών, δημιουργών και εκδοτών σε συνδυασμό με το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα ψηφιακών βιβλιοθηκών. Τα εν λόγω μοντέλα συμφωνιών αδειοδότησης είναι αναρτημένα σε διάφορα sites, συμπεριλαμβανομένου και αυτού της IFRRO.

Ειδικές Χρήσεις

Άτομα με πρόβλημα ανάγνωσης εντύπων

Από το 2008, η IFRRO λαμβάνει ενεργό μέρος στην Πλατφόρμα Ενδιαφερομένων του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO) και στον διάλογο ενδιαφερομένων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπου παίρνουν μέρος εκπρόσωποι ατόμων με πρόβλημα ανάγνωσης εντύπων καθώς και εκπρόσωποι δημιουργών κι εκδοτών, με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε προστατευόμενα έργα από χρήστες τυφλούς ή με δυσκολίες όρασης. Οι ΟΣΔ (RROs) καλούνται να βοηθήσουν

τους δημιουργούς και τους εκδότες, ώστε να εξουσιοδοτήσουν Έμπιστους Ενδιάμεσους⁹ να αναπαράγουν αντίγραφα σε μορφές προσβάσιμες από άτομα με δυσκολίες όρασης και τη διασυννοριακή τους διάθεση σε άλλους Έμπιστους Ενδιάμεσους. Η IFRRO έχει δημιουργήσει εργαλεία για να βοηθήσει τους ΟΣΔ (RROs) να εμπλακούν στην αδειοδότηση αντιγράφων ειδικού φορμά, συμπεριλαμβανομένου κι ενός μοντέλου σύμβασης για την αδειοδότηση εναλλακτικών φορμά, καθώς και ένα πρότυπο αδειών¹⁰.

IFRRO - ο διεθνής σύνδεσμος

Η Διεθνής Ομοσπονδία Οργανισμών Συλλογικής Διαχείρισης Έργων Λόγου και Εικόνας (IFRRO)¹¹ συνδέει τους ΟΣΔ (RROs) σε περισσότερες από 60 χώρες, καθώς και πάνω από 50 εθνικές και διεθνείς ενώσεις δημιουργών και εκδοτών. Ο αριθμός αυξάνεται συνεχώς χάρη στις προσπάθειες των κατά τόπους δημιουργών και εκδοτών που υποστηρίζονται από την IFRRO και τα μέλη της¹².

Αποστολή

Η IFRRO καταβάλλει προσπάθειες για να αυξηθεί η νόμιμη χρήση των προστατευόμενων έργων λόγου και εικόνας σε διεθνές επίπεδο και να εξαλειφθεί η μη εξουσιοδοτημένη αναπαραγωγή. Με αυτόν τον τρόπο προάγει την αποτελεσματική Συλλογική Διαχείριση δικαιωμάτων μέσω των ΟΣΔ (RROs), οι οποίοι λειτουργούν συμπληρωματικά στις δραστηριότητες των δημιουργών και εκδοτών.

Στόχοι

Οι βασικοί στόχοι της IFRRO περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών και της εκπαίδευσης με στόχο να εδραιωθεί το κύρος του Οργανισμού και να προσφερθεί πραγματικό όφελος στα μέλη.
- Προσφορά συστηματικής και προδραστικής υποστήριξης για τη δημιουργία και δραστηριοποίηση αποτελεσματικών ΟΣΔ (RROs) παγκοσμίως.
- Διατήρηση του διεθνούς αντιπροσωπευτικού ρόλου της IFRRO σε υψηλό επίπεδο και ανάπτυξη στρατηγικών συνεργασιών, με στόχο τη βελτίωση της κατανόησης του ρόλου και των λειτουργιών των ΟΣΔ (RROs) στην προστασία των δικαιωμάτων.
- Διευκόλυνση και αρωγή των μελών για την ανάπτυξη κατάλληλων επιχειρησιακών μοντέλων και αποτελεσματικών μεθόδων για την

⁹ Θεσμοί, οι οποίοι καίρουν της εμπιστοσύνης τόσο των ανθρώπων με δυσκολίες όρασης όσο και των ενώσεών τους, των δημιουργών και εκδοτών και των ενώσεών τους, και των ΟΣΔ (RROs)

¹⁰ <http://www.ifrro.org/content/resources-persons-print-disabilities>

¹¹ Από τον Σεπτέμβριο του 2011, η IFRRO αριθμεί 131 μέλη, από τα οποία 76 είναι ΟΣΔ (RROs) και 55 είναι ενώσεις δημιουργών και εκδοτών

¹² Η τρέχουσα λίστα των μελών της IFRRO είναι στο website της IFRRO στη διεύθυνση www.ifrro.org.

παραχώρηση των δικαιωμάτων και αμοιβών σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Βασικά καθήκοντα

Η IFRRO έχει τρία βασικά καθήκοντα να επιτελέσει για την εκπλήρωση των βασικών της στόχων:

- Μεριμνά για τη δημιουργία ΟΣΔ (RROs) παγκοσμίως. Αυτό επίσης επιτυγχάνεται με τις περιφερειακές επιτροπές, με την ανάπτυξη μιας σχέσης μέντορα μεταξύ υπαρχόντων και καινούργιων ΟΣΔ (RROs) και την παροχή πόρων μέσω ενός αναπτυξιακού ταμείου.
- Διευκολύνει τη σύναψη επίσημων και ανεπίσημων συμφωνιών και σχέσεων μεταξύ των μελών της. Η IFRRO έχει πολλές Ομάδες Εργασίας, οι οποίες συγκεντρώνουν τη συλλογική εμπειρία και εμπειρογνωμοσύνη των μελών της. Συντάσσει διάφορα μοντέλα συμφωνιών και τα μέλη της συνεργάζονται στην ανάπτυξη των απαραίτητων τεχνικών προτύπων διαλειτουργικότητας, όπως τα πρότυπα ONIX και την ανταλλαγή Ρεπερτορίου και Διανομής, καθώς και τα Διεθνή Πρότυπα για τον Εντοπισμό κειμένου (ISTC) και ονομάτων (ISNI).
- Ευαισθητοποιεί το κοινό και τους θεσμούς σε θέματα δικαιωμάτων και στον ρόλο των ΟΣΔ (RROs) για τη μεταβίβαση δικαιωμάτων και αμοιβών μεταξύ δημιουργών και εκδοτών αφενός, και χρηστών αφετέρου. Η IFRRO οργανώνει εθνικά και διεθνή συνέδρια – ορισμένες φορές σε συνεργασία με άλλους φορείς, όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO). Επίσης συντάσσει έγγραφα θέσης (position papers) και αναλαμβάνει δραστηριότητες προώθησης συμφερόντων (lobbying) εκ μέρους των μελών της.

Συμφωνίες Συνεργασίας

Η IFRRO έχει μορφή Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης όπως και οι WIPO και UNESCO.

Σύμφωνα με τη συμφωνία συνεργασίας τους, η IFRRO και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Πνευματικής

Ιδιοκτησίας (WIPO) συνεργάζονται σε πολλές διαφορετικές δραστηριότητες, που περιλαμβάνουν και εκπαιδευτικά προγράμματα σε Αφρική, Λατινική Αμερική, Ασία, Καραϊβική, Μέση Ανατολή, χώρες του Ειρηνικού και Ευρώπη. Σε περιφερειακό επίπεδο, η IFRRO έχει υπογράψει συμφωνίες συνεργασίας με τους εξής φορείς: Αφρικανικό Περιφερειακό Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας (African Regional Intellectual Property Office - ARIPO), τον Αφρικανικό Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας (Organisation Africaine de la Propriété Intellectuelle - OAPI), το Περιφερειακό Κέντρο για τη Διάδοση του Βιβλίου στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (Centro Regional para el Fomento del Libro en América Latina y el Caribe - CERLALC) κι επίσης συνεργάζεται με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων Πνευματικής Ιδιοκτησίας της Οικονομικής Συνεργασίας Ασίας Ειρηνικού (Intellectual Property Expert Group of the Asia Pacific Economic Cooperation - APEC/IPEG) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πηγές

Το website της IFRRO προσφέρει πολλές χρήσιμες πηγές πληροφόρησης για τη Συλλογική Διαχείριση και τον ρόλο της IFRRO και των ΟΣΔ (RROs).

Έντυπα: Η σελίδα των εντύπων (<http://www.ifrro.org/content/booklets>) παρέχει, σε μορφή αρχείων pdf, μια σειρά εντύπων της IFRRO, συμπεριλαμβανομένου και του εν ισχύ Καταλόγου, εγχειριδίων για τη Συλλογική Διαχείριση και την Καθοδήγηση νέων ΟΣΔ (RROs), καθώς και πληροφορίες για Συμβάσεις και Άδειες Ψηφιακών χρήσεων/υλικού που παρέχουν τα μέλη μας.

Παρουσιάσεις: Μία συλλογή παρουσιάσεων σε θέματα Συλλογικής Διαχείρισης και Δικαιωμάτων Δημόσιου Δανεισμού διατίθεται στο τμήμα Επικοινωνίας/Εκπαίδευσης στη διεύθυνση <http://www.ifrro.org/content/education-0>.

Ο.Σ.Δ.Ε.Λ. ©

Ο.Σ.Δ.Ε.Λ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Δερβενίων 6, 106 80 Αθήνα
Τ: 210 3626056 F: 210 3644977
email: info@osdel.gr

www.osdel.gr